

Må se seks-tallet

- Årets tariffoppgjør må bli et positivt vendepunkt for utdanningsgruppene i offentlig sektor. Denne gangen må vi se seks-tallet, sa Anders Folkestad på Unios inntektspolitiske konferanse i Oslo tirsdag 4. mars.

Folkestad kritiserer påstandene om at høye lønnskrav i offentlig sektor truer norsk økonomi og kan gi renteøkning.

- Det bør være rom for å gi utdanningsgruppene et løft uten at norsk konkurransekraft svekkes. Det viktige inntektspolitiske spørsmålet er heller hva slags offentlig sektor vi skal ha og hvordan kunnskap skal verdsettes, sa Folkestad.

Han viste til at norske arbeidsgivere har vendt seg til et for lavt lønnsnivå for høyt utdannet arbeidskraft.

- Norge er blant OECD-landene som betaler dårligst for utdanning. Spesielt i offentlige sektor, som i stor grad er monopolist for mange yrkesgrupper. Kampen om kompetansen tvinger fram en nyorientering, sa Folkestad. Han viste til at en effektiv og kompetent offentlig sektor i virkeligheten er en vesentlig del av landets konkurransevne.

- Offentlig sektor bidrar ikke bare med velferd og trygghet. Den bidrar også til å gjøre næringslivet bedre, sa Folkestad.

Tariff 08 –angrep og forsvar

Av Anders Folkestad

I det komande tariffoppgjeret må Unio vere gode både i forsvar og angrep. Vi skal forsvare avtalefesta pensjon og andre pensjonsordninger. Dette er under press både frå arbeidsgjevarar og styresmakter. Samstundes skal vi høgt på bana i lønnskampen. Vi må angripe på vegne av utdanningsgruppene.

Arbeidsløysa er låg. Det er bra, og det er plass til endå fleire. Samstundes er kampen om arbeidskrafta og kompetanse er tøff. Offentleg sektor må hevde seg i kampen om kompetansen. Men vil våre styresmakter og arbeidsgjevarar sette inn det som trengst? Samfunnet – enten det er offentlig eller privat sektor – vil bli skadelidande dersom det ikkje blir satsa på velferd og kunnskap. Også næringslivet er avhengig av ei slik satsing.

Offentlege arbeidsgjevarar har langt på veg monopol på kompetansen til store utdanningsgrupper i velferdssektoren - helse, utdanning og forskning, tryggleik og forvaltning. Vi høyrer stadig kor viktig det er med kompetanse. Men sidan budsjetta er hardt pressa, "må" lønna haldast nede. Lønnsauke går på kostnad av tenestetilbodet, er omkvedet.

Bak denne politikken ligg også mykje av forklaringa på likelønnsproblema. 70 prosent av dei tilsette i offentlig sektor er kvinner, stadig fleire med lang utdanning. Kvinner med høgre utdanning tener ca 80 prosent av årslønna til menn (i privat sektor) med tilsvarende utdanning.

Haldninga til lønn her til lands er todelte: På den eine sida mislikar vi store lønnskilnader. Dette har gjort utjamning til eit tungt element i lønnsdanninga. På den andre sida meiner folk at utdanning og ansvar skal lønne seg. Men dette viser lite att i lønnsresultata, både sentralt og lokalt.

“ - Offentlig sektor bidrar ikke bare med velferd og trygghet. Den bidrar også til å gjøre næringslivet bedre.”

-Anders Folkestad-

Utdanning og kompetanse på premierast betre. Det må vise tydeleg att i dette tariffoppgjeret.

Likelønnskommisjonen Unio var ein pådrivar for å få nedsatt ein likelønnskommisjon. Kommisjonen foreslår å sette av 3 milliardar i friske pengar over statsbudsjettet for å gje eit lønnsloft til utvalde kvindominerte yrker i offentlig sektor.

- Vi er nøgde med at Likelønnskommisjonen forslår tiltak for å tette lønns-gapet mellom menn og kvinner, seier Anders Folkestad.

Friskt likestillingsseminar

- Å få på plass likelønnskommisjonens forslag om en lønnsrett for kvinnedominerte utdanningsgrupper, vil være å føre likelønnskampen fra preik til praksis, sa Unio-leder Anders Folkestad i sitt åpningsinnlegg på likestillingskonferansen.

Det ble et friskt likestillingsseminar som Unio arrangerte på Litteraturhuset 7. mars i forbindelse med Kvinnedagen. Godtfolk fra forbundene hadde møtt opp for å høre statssekretær i Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Wenche Lyngholm, fungerende likestillings- og diskrimineringsombud Ingeborg Grimsmo og professor ved Høgskolen i Bodø, Anne-Jorunn Berg. Konferansier for dagen var tidligere redaktør i Ny Tid, Martine Aurdal.

Statssekretæren understreket at hun synes det er utrolig hvor sent det går, med referanse til likelønnskampen.

- Jeg husker at jeg så Marit Breivik bli intervjuet etter at Norges kvinnelandslag i håndball hadde blitt verdensmestere. Breivik spurte da: "Hva tror dere landslagssjefen for herrelandslaget ville tjent om hans lag hadde vunnet VM?" fortalte statssekretæren.

Én av fire kommuner bryter likestillingsloven

Grimsmo kunne fortelle de oppmøtte at én av fire kommuner bryter likestillingsloven. I motsetning til i Sverige, har imidlertid ikke det norske ombudet sanksjonsmuligheter. I nabolandet har ombudet lovfestet rett til å gi gebyrer til instanser som bryter likestillingsloven.

Grimsmo fortalte også at Norge er det eneste landet i Norden hvor fars lønn i pappapermisjonen avhenger av mors tilknytning til arbeidsmarkedet.

Det norske kjønnsdelte arbeidslivet

Professor og medlem av Likelønnskommisjonen, Anne Jorunn Berg, påpekte paradokset ved at likestillingslandet Norge har ett av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene i Vesten. Hun mener at ett av tiltakene for å få gutter til å velge annerledes er høyere lønninger. Hun foreslo også større åpenhet rundt

lønn, og spurte hvorfor det er slik at ligningene er offentlige, men ikke folks arbeidsinntekt.

Solidaritet med hverandre

I paneldebatten satt Lisbeth Normann fra Norsk Sykepleierforbund, Mimi Bjerkestrand fra Utdanningsforbundet, Mariann Helen Olsen fra Forskerforbundet, Annie Sandersen Skotaam fra Politiets Fellesforbund og Ingeborg Midttømme fra Presteforeningen.

Konferansier Martine Aurdal utfordret panelet med å spørre hvordan de ulike forbundene opplever at egeninteressen ivaretas i fellesskapet. Paneldebattantene besvarte enstemt at til tross for ulikhet forbundene i mellom, for eksempel med hensyn til andel menn blant deres medlemmer, er de alle solidariske med hverandre.

Flere nyansettelser i Unio

Etter nyttår og fram til sommeren får Unio flere nye medarbeidere.

Christian-Marius Stryken blir ny kommunikasjonssjef etter påske. Han kommer fra stillingen som kommunikasjonsrådgiver i Argument.

Ny informasjonsrådgiver Renate Haugevik har gått inn i ett års vikariat for Inger Johanne Rein, som har barselpermisjon i 2008. Renate var tidligere bl.a. skole og barnehageansvarlig i SOS-barnebyer.

Aashild Olaussen blir seniorrådgiver i Unio. Hun går inn i ett vikariat for Vigdis Olsen. Aashild kommer fra stilling som seniorrådgiver i Utdanningsforbundet. Hun skal arbeide spesielt med arbeidsoppgaver innen forskning og høyere utdanning.

Unios inntektspolitiske uttalelse

Unios inntektspolitiske uttalelse ble vedtatt på styremøtet som ble holdt 11. mars. Her er hovedkravene som Unio vil fronte under årets tariffoppgjør.

- AFP videreføres som en like god ordning som i dag.
- Gode offentlige tjenestepensjoner sikres, herunder videreføring av dagens særaldersgrenser og bruttoordningene for både uføre- og alderspensjonister.
- Utdanningsgruppene skal prioriteres lønsmessig.
- Den samlede lønnsveksten for arbeidere og funksjonærer i konkurranseutsatt industri må legges til grunn når det forhandles om økonomisk ramme.
- Etterslep må kompenseres gjennom høyere ramme i offentlig sektor i 2008.
- En opptrappingsplan for likelønn, og at Regjering og Storting følger opp Likelønnskommisjonens forslag om et lønnsloft for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor.
- Offentlig sektor er attraktiv og konkurransedyktig i kampen om kompetent arbeidskraft.
- Bruken av deltid reduseres.
- Rett til heltid styrkes.

Hele uttalelsen kan leses på Unios nye nettsider www.unio.no

To spørreundersøkelser fra Unio: De siste månedene har Unio gjennomført to spørreundersøkelser, én blant ungdom og én blant ledere i offentlig sektor. Begge undersøkelsene viser klare tall. Dersom ikke offentlig sektor øker lønningene, vil det få konsekvenser. Undersøkelsene er laget av Respons.

Ungdom velger bort offentlig sektor

Unio har i en spørreundersøkelse spurt over 1000 ungdommer mellom 18 og 22 år om framtidig yrkesvalg.

Mer enn en tredel av norske ungdommer mellom 18-22 år har gjort seg opp en mening om de vil jobbe i privat eller offentlig sektor. Av de ungdommene som har bestemt seg velger hele 74 prosent bort offentlig sektor. Den viktigste årsaken er lønnsnivået. Kun 9 prosent av de spurte oppgir at de ønsker å jobbe i offentlig sektor. Jo eldre de er jo mer attraktivt ser det ut til å være i privat sektor.

Andelen som velger bort offentlig sektor og foretrekker privat sektor er vesentlig høyere blant guttene. Av de som har bestemt seg velger guttene større grad privat sektor enn offentlig sektor (32 prosent og 8 prosent). For jentene er forskjellen mindre. Likevel velger dobbelt så mange jenter privat sektor framfor offentlig sektor (20 prosent privat og 10 prosent offentlig).

Lønn viktig for valg av jobb

Selv om statlige og kommunale arbeidsgivere kan trøste seg med at flertallet enda ikke har gjort seg opp en mening om dette spørsmålet, må de være klar over at 66 prosent av de unge mener lønnsnivået i deres framtidige yrke er svært eller ganske viktig.

En varslet rekrutteringskrise

Ungdommene ble spurt om det var yrker de hadde valgt bort allerede på grunn av lønnsnivået. To av ti svarte bekræftende på dette. På et åpent spørsmål om hvilke yrker de hadde valgt bort er det stor variasjon i svarene. Men tendensen er klar: De hyppigst nevnte yrkene som er valgt bort på grunn av lønn er lærer, sykepleier og andre omsorgsyrker, førskolelærer og barnehage og politi. Dette må være et kraftig varsku for sentrale politikere. Av de som aktivt

har valgt bort yrker i alderen 18-22 har fire av ti valgt bort yrker som er helt sentrale i velferds-Norge på grunn av lønnsnivået.

Gutter velger bort utdanning

Ungdomsundersøkelsen viste også at to av fem unge menn i alderen 18 til 22 år ikke tror utdanning er viktig for videre karriere. Kvinnene er da også i klart flertall av dem som tar høyere utdanning. Mens 42 prosent av mennene mener det er uviktig eller middels viktig å utdanne seg utover videregående skole for å få seg jobb, svarer 27 prosent av kvinnene det samme.

- Utdanning er den beste garantien mot arbeidsledighet, sier Unio-leder Anders Folkestad. Derfor er det overraskende at så mange lønns- og karrierebevisste gutter velger bort høyere utdanning.

Vanskelig å rekruttere til offentlig sektor

Ledere i offentlig sektor sliter med å rekruttere høyt utdannede medarbeidere, hovedsakelig på grunn av lønn, viser en ny undersøkelse.

Respons har på vegne av Unio intervjuet 341 rådmenn, ordførere og toppledere innen sykehus, politidistrikt og universitets- høyskolesektoren. Undersøkelsen ble lagt fram på Unios inntektspolitiske konferanse på Hotel Bristol 4. mars.

To tredjedeler av de spurte synes at det er blitt vanskeligere å rekruttere arbeidskraft med høy utdanning de siste fem årene.

Samtidig har mer enn halvparten av de offentlige lederne opplevd tap av høytutdannede medarbeidere til privat sektor i løpet av de siste to årene.

57 prosent av dem mener at denne lekkasjen har økt i samme periode.

Hovedårsaken antas å være lønnsforskjellene mellom privat og offentlig sektor. 94 prosent av lederne mener dette i stor eller noen grad er grunnen når høytutdannede melder overgang til privat sektor.

- Resultatene av denne undersøkelsen er entydige og alvorlige. Norge er ikke tjent med at de høytutdannede velger bort offentlig sektor. Samtidig har det blitt ytterligere klart at lønn er helt vesentlig i denne sammenhengen, sier Folkestad.

Topplederne i offentlig sektor er heller ikke videre optimistiske når det gjelder fremtidig rekruttering. Tre fjerdedeler av dem mener behov for høytutdannet arbeidskraft kommer til å øke i årene fremover, samtidig som 80 prosent tror det vil bli enda vanskeligere å rekruttere.

- For å gjøre det attraktivt å jobbe i det offentlige må høytutdannede tilbys betingelser som er sammenlignbare med hva de ville fått i privat sektor. Det bør skje en opptrapping som gradvis minsker lønnsgapet, og starten må komme nå i år, sier Anders Folkestad i Unio.

Noko å lære frå Nicaragua?

Av SAIH

I det norske utviklingssamarbeidet med land i Sør legg regjeringa stor vekt på kor viktig det er å integrere kvinner sine rettår og eit kvinne- og kjønnspektiv i pensum og praksis i skulen, inkludert i høgare utdanning. Men i vårt eige vesle land vurderer vi lett kvaliteten i utdanninga utan å sjå på desse aspekta.

I Noreg er seks av ti studentar kvinner, men under to av ti professorar er kvinner. Gutar gjer det generelt dårlegare enn jenter i grunnskulen, og menn tener meir enn kvinner. Den norske arbeidsmarknaden er ein av den mest kjønnsdelte i Europa. Likevel er ikkje likestilling og kjønnsbalanse blant kriteria som NOKUT ser på når dei vurderer kvaliteten på høgare utdan-

ning, og i dei heftige diskusjonane om kvaliteten på grunnutdanninga dei siste månadene har ingen snakka om kjønnspektivet i pensum. Det fins nokre som snakkar om ein "feminisert" grunnskule, men med dette meiner dei utelukkande at det er for mange kvinnelege lærarar (eventuelt for få mannlege, alt etter dagsforma). Kva desse lærarane underviser i har visst ingenting med saka å gjere.

På Atlanterhavskysten i Nicaragua samarbeider SAIH med det regionale universitetet URACCAN. Dei har likestilling mellom kvinner og menn som ein klar prioritet, og har ei målsetting om å integrere eit interkulturelt kjønnspektiv i alt pensum. I eit fleirkulturelt samfunn er dei opptekne

av at både menn og kvinner frå dei ulike etniske gruppene skal få ei utdanning som er tilpassa deira røynd og som i størst muleg grad skjer på deira eigne premiss. URACCAN har også vore svært aktive i utarbeidinga av ein regional utdanningsplan som bygg på dette prinsippet. Det gjer sjølv sagt også lærarutdanninga ved URACCAN. I tillegg har URACCAN obligatoriske kurs i kjønnspektiv for alle sine tilsette, frå reinhaldarane til rektor.

Som medlem av SAIH er Unio med på dette viktige arbeidet i Nicaragua. Om nokon av Unio sine medlemmar har lyst til å sjå lenger enn til Finland for å innspel til korleis vi kan betre utdanninga i Noreg er de med dette invitert!

Unio om Stjernø-rapporten

22. januar leverte Stjernø-utvalget sin rapport til forskningsminister Tora Aasland. Utvalget ble opprettet av regjeringa for å utrede den vidare utviklinga innanfor høgere utdanning.

Unio er kritisk til Stjernø-utvalgets forslag om å opprette landsdelsuniversiteter. Folkestad advarer mot et hovedfokus på omstrukturering og geografi når sektoren burde samle seg om kvalitet og kampen for ressurser. Folkestad er også bekymret for de personalpolitiske konsekvensene av landsdelsuniversiteter, og påpeker at temaet i liten grad er berørt av utvalget.

Veien vidare

Tora Aasland har sendt rapporten ut på høring med frist 1.mai. Unio vil delta aktivt i den kommende debatten samt svare på høringen. Unios hovedinnvending til Stjernø-utvalgets forslag dreier seg om den nye, påtvingne strukturen. Unio er imidlertid enig med utvalget i at det er behov for endring i universitets- og høgskolesektoren, og er mer positiv til de andre tre modellene som utvalget har diskutert.

Samarbeid mellom Unio og NHO

Unio og NHO jobber sammen for å legge forholdene bedre til rette for et tettere samarbeid mellom arbeidsliv og utdanning på alle nivåer. De to hovedorganisasjonene vil satse på kunnskap og forskning for å stimulere framtidig verdiskaping og velferd. Sammen har de laget en felles plattform de har kalt **Kunnskap for velferd og verdiskaping**.

Grunnlaget for dokumentet er en felles erkjennelse av behovet for å videreutvikle og forsterke de samarbeidsrelasjonene som er etablert mellom norsk næringsliv og utdannings- og forskningssektoren.

14. februar arrangerte de to hovedorganisasjonene et frokostseminar med tema: **Hva får Stjernø-utvalgets forslag å si?** Unio-leder Anders Folkestad og NHO-direktør Finn Bergesen jr. ledet konferansen i Freia-lokalene i Oslo.

Peter Maassen, professor ved Universitetet i Oslo og medlem av Stjernø-utvalget, presenterte forslagene som er ment å fremme økt samarbeid mellom utdannings-

institusjonene. Utvalget går også inn for endringer i styrings- og finansieringssystemet for universiteter og høyskoler.

Jørgen Amdam, rektor Høgskulen i Volda og Inga Bostad, viserektor Universitetet i Oslo kommenterte hans innlegg. Amdal sa blant annet at små spesialiserte høyskoler vil kunne tilby mer unike utdanninger enn de større universitetene, mens Bostad påpekte at større institusjoner i seg selv ikke vil fremme samarbeidet mellom næringslivet og utdanningsinstitusjonene, men var positiv til et tettere samarbeid.

Unio-leder Anders Folkestad, NHO-direktør Finn Bergesen jr. og viserektor ved Universitetet i Oslo Inga Bostad.